

Між кордонами: досвід українців у Польщі

МАРГАРИТА КАСЯНЕНКО

28 ЛЮТОГО 2025

Причини мігрувати завжди були різні: людей підштовхують до неї робота, освіта, стосунки, війна. І так само по-різному сприймають свою ситуацію люди, які переїхали в іншу країну. Мешкаючи в Польщі, я спробувала дослідити досвіди інших українців і українок, які сюди мігрували, а для цього поспілкувалася з десятьма людьми, які відповіли на двадцять п'ять запитань (чотири з яких були розгорнутими). Розмови стосувалися соціального статусу, часу перебування за кордоном, частоти та способів зв'язку з Україною, культурних зацікавлень, поглядів на національну ідентичність тощо.

Тадеуш Маковський, «Жінки за в'язанням», 1918 рік

Зрозуміло, що мігрантські шляхи надзвичайно різноманітні й залежать від багатьох чинників. Хтось поїхав на річне університетське стажування й не помітив, як раптом проминув уже другий рік. Комуś переїзд дав шанс побудувати успішне життя, а когось, навпаки, загнав у екзистенційну життєву пастку. Хтось мав на меті заробити трохи грошей, щоб забезпечити сім'ю в Україні, а згодом зрозумів, що через його довгу відсутність родини вже й нема, як і минулого життя, — тож вертатися нікуди. Когось вигнали з дому зброєю, вибухами, смертю — війною. Та досвіди відрізняються не тільки на цьому рівні; на них впливає, скажімо, те, із якої частини України людина походить. Об'єднують усіх тільки думки про самоідентифікацію та дім. І сумніви щодо того, де він тепер, цей дім.

Багато хто не дуже охоче відповідає на питання про свої життєві обставини, але на основі розповідей тих, хто таки погодився взяти участь у дослідженні, можна скласти приблизний портрет українців у Польщі.

Більшість опитаних — це працездатні люди віком 25–44 років; жінки значно переважають. Це

пов'язано і з воєнним станом в Україні, через який для чоловіків кордон закритий, і з бажанням іти на контакт. Ще одним фактором може бути специфіка міграційних потоків: чимало жінок працює у сфері послуг і догляду, а от чоловікам знайти значно складніше, особливо у понад сорок років. Загалом переважна більшість опитаних працює в Польщі, а дехто поєднує роботу з навчанням. Тобто українці активно інтегруються в економічне життя країни.

Проте ні бажання, ні потреба залучатися в економічну активність держави не скасовують того, що зробити це більш ніж складно. Значна частина опитаних має вищу освіту, професійні навички, деякі з них отримують додаткову освіту вже в Польщі, але мусять працювати не за спеціальністю. Для когось це шанс спробувати щось нове й пізнати себе в різних сферах, а для когось — дуже сильний удар по самооцінці. На ситуацію впливає і вік (молодим людям зазвичай легше змінюватися і пробиватися, ніж старшим), і особисті риси, і навіть територіальний фактор. Скажімо, особи із заходу України інакше сприйматимуть тимчасові підробітки, потребу додаткового навчання чи професійні невдачі, бо близько кордон і є можливість повернутися додому. Люди зі сходу й центру сприймають проблеми з працевлаштуванням більше як втрату частини свого життя. Одна респондентка, уродженка Донбасу, порівнювала себе з перекотиполем — і це підказує, що проблема самоідентифікації за кордоном загострюється.

Ескалація війни змінила й мислення значної частини мігрантів. Майже всі респонденти наголосили, що їхня потреба зміцнювати ментальний зв'язок із батьківщиною вельми зростає.

Попри міграцію, значна частина українців підтримує активний контакт із рідними та друзями в Україні. Основні канали комунікації — телефонні дзвінки та соціальні мережі. А от їздять в Україну люди дедалі рідше: значна частина опитаних буває на батьківщині лише раз на кілька років або взагалі ще ні разу. Важливим аспектом залишається фінансова підтримка родичів в Україні. Багато українців, які працюють у Польщі, регулярно відправляють гроші сім'ям, підтримуючи в такий спосіб не тільки близьких, а й українську економіку загалом.

Повномасштабне вторгнення активізувало міграційні процеси, Польща стала притулком для багатьох біженців й забезпечила українцям різноманітні програми підтримки. Ескалація війни змінила й мислення значної частини мігрантів. Майже всі респонденти наголосили, що їхня

потреба зміцнювати ментальний зв'язок із батьківщиною вельми зростає. Із цим їм допомагає культура: література, музика, різноманітні заходи на теренах Польщі, організовані за ініціативи інших українських мігрантів. Та й навіть той факт, що знайшлися люди, котрі відгукнулися на пропозицію стати учасниками цього дослідження, показує, що відчуття єдності й необхідності взаємодопомоги між мігрантами за кордоном є.

Щоправда, станом на лютий 2025 року оптимізму потроху меншає, а ставлення поляків до українців — та й самих українців до земляків — не завжди виявляється позитивним. Нікуди не зникають проблеми легалізації, конкуренція на ринку праці, мовний бар'єр, клопоти з доступом до житла (одного з найдорожчих у Європі; мігранти часто віддають половину зарплати за місце, де просто ночують — адже мусять постійно працювати, щоб вижити).

Утім, є причини сподіватися кращого. Уряд Польщі працює над розширенням можливостей для українців, спрощуючи процедури отримання дозволу на проживання та громадянства. Водночас важливості набувають особисті риси кожної окремої людини: здатність адаптуватися, пробиватися, здобувати нові навички, інтегруватися, водночас не втрачаючи себе, виховувати відчуття дому ізсередини. Звісно, іноді життя українців (як і самих поляків) у Польщі може нагадувати «голодні ігри». Проте майбутнє залежить і від подальшого розвитку політичної та економічної ситуації, і від внутрішньої сили кожного українця та українки.

МАРГАРИТА КАСЯНЕНКО

28 ЛЮТОГО 2025

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in </home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php> on line **284**